

UDSKRIFT
AF
ØSTRE LANDSRETS DOMBOG

D O M

Afsagt den 12. april 2019 af Østre Landsrets 5. afdeling
(landsdommerne Carsten Kristian Vollmer, Benedikte Holberg og Frantz Sigersted-
Rasmussen (kst.)

5. afd. nr. S-1030-18:

Anklagemyndigheden

mod

erstatningssøgende

E

Født oktober 1969

(advokat Peter Secher, besk.)

Dom afsagt den 13. marts 2018 af Retten i Hillerød (8-3513/2017) er anket af E
med påstand om, at der ydes ham 2.600 kr. i erstatning efter retspleje-
lovens § 1018 a, stk. 1, subsidiært 1.200 kr. efter retsplejelovens § 1018 b.

Anklagemyndigheden har påstået stadfæstelse.

Der er mellem parterne enighed om den beløbsmæssige opgørelse af de fremsatte krav.

Sagens oplysninger

Af sagsudskrift fra Polsas vedrørende sagen, der angives af være anmeldt af politibetjent

V , fremgår bl.a.:

”Gerningfradato:

Gerningtildato: -

Gerningstekst: Undersøgelse - hændelse uden sag

...

Sagens genstand.....: ROCKER/BANDE: PER, der er i Bandidos i , førte BMW , hvid, personbil, reg.nr. ... på vej til klubben i . Dräger 5000 Narkometer gennemført - testen viste negativt. Intet yderligere.”

Ved mail af 3. maj 2016 har politibetjent V som svar på spørgsmål fra Advokaturen for almene straffesager, Nordsjællands Politi, anført bl.a.:

”Det tager ca. 4 min for at indsamle spyt nok til selve prøven – indimellem tager det længere tid.

I E's tilfælde tog det vel 3-4 min.

Narkotesten tager ca. 8 min.

Jeg kan ikke udelukke, at vi har overskredet den magiske grænse på 10 min.

Han medvirkede frivilligt – han satte sig ikke til modværge på nogen måde. Hvis han havde nægtet, så var han blevet sigtet for § 54 mhp. en blodprøveudtagelse – hvilket ville resultere i en anholdelse.”

Statsadvokaten i København traf den 1. juli 2016 følgende afgørelse vedrørende det af E fremsatte krav om erstatning for uberettiget frihedsberøvelse:

”Ved brev af 5. april 2016 til Nordsjællands Politi, som har fremsendt brevet til mig, har De på vegne af Deres klient fremsat krav om erstatning for uberettiget straffeprocessuelt indgreb i forbindelse med, at Deres klient har fået taget en narkotikatest.

De har ikke nærmere opgjort kravet.

...

Jeg kan meddele, at jeg ikke finder grundlag for at imødekomme kravet.

Begrundelsen herfor er følgende:

Det fremgår af sagen, at Deres klient den 4. april 2016 cirka kl. 17:35 blev stoppet af politiet og blev anmodet om at tage en narkotikatest, hvilket indebærer afgivelse af en spytp prøve. Det fremgår af sagen, at Deres klient medvirkede frivilligt og at foretagelsen af narkotikatesten varede 8-10 minutter, muligvis mere end 10 minutter. Narkotikatesten var negativ.

Deres klient har ikke være frihedsberøvet i forbindelse med sagen.

Sigtelsen for narkotikakørsel blev opgivet formløst på stedet.

Det fremgår af Anklagemyndighedens Årsberetning 1998-1999, bind 2, side 56, at der ikke gives erstatning for visse mindre indgribende efterforskningskridt. Som eksempler er nævnt optagelse af fotos og fingeraftryk. I administrativ praksis antages dette også at gælde DNA-swipe, og jeg har den opfattelse, at det også gælder afgivelse af en spytp prøve til en narkotikatest. Der ydes derfor ikke erstatning for narkotikatesten.

...”

Afgørelsen blev stadfæstet af Rigsadvokaten den 29. marts 2017 med følgende begrundelse:

”Jeg er enig i statsadvokatens begrundelse for at nægte erstatning. Jeg kan derfor henvise til begrundelsen i statsadvokatens afgørelse.

De har i Deres klage anført, at De har opgjort kravet til kr. 2.600, jf. Rigsadvokatens meddelelse 1-2016, at der ingen mistanke eller begrundelse var for at udføre eller sigte Deres klient på stedet, at hændelsen varede ca. 20 minutter og ikke 10 minutter, som anført af statsadvokaten, samt at der var tale om frihedsberøvelse, uanset at Deres klient medvirkede frivilligt til narkometertesten.

Ifølge færdselslovens § 55 kan politiet til enhver tid kræve, at føreren af et køretøj afgiver udåndings-, sput- eller svedprøve eller lader sine øjne besigtige. Ifølge bemærkningerne til loven i L 2007-06-06 nr. 524 fastholdes det, at der er tale om en almindelig adgang for politiet til at foretage de legemsindgreb, som er omfattet af bestemmelsen. Der kræver således ikke et mistankegrundlag, for at bestemmelsen kan finde anvendelse.

Udgangspunktet for afgørelse af erstatning i disse sager er, at politidirektørerne afgør sagerne i første instans med klageadgang til Rigspolitiet. I det omfang, der har foreligget en mere konkret mistanke – dvs. hvor der eksempelvis ikke er tale om planlagte razziaer mod spiritus- eller narkokørsel – behandles sagerne af statsadvokaterne med klageadgang til Rigsadvokaten efter retsplejelovens kapitel 93 a.

Det fremgår af sagen, at Deres klient blev standset i bil på vej til Bandidos klubhuset i _____, samt at Deres klient er _____ i Bandidos _____ i _____. Deres klient blev standset med henblik på at få foretaget en narkometertest, hvilket han medvirkede frivilligt til. Jeg har vurderet, at Deres klient blev standset grundet oplysningerne nævnt ovenfor, og jeg behandler således sagen efter retsplejelovens kapitel 93 a.

Ifølge betjenten, der foretog testen, varede testen ca. 11-12 minutter – 3-4 minutter til indsamling af sput samt 8 minutter til selve narkotesten. Jeg har derfor lagt til grund, at testen har haft en samlet tidsmæssig udstrækning, der overstiger 10 minutter.

Jeg har som statsadvokaten lagt vægt på, at der er tale om et lidet indgribende efterforskningskridt, som ikke skal medføre erstatning. Dette finder jeg, uagtet

indgrebet har varet mere end 10 minutter. Jeg har særligt lagt vægt på hensynet til trafiksikkerheden, der efter min opfattelse medfører, at Deres klient må tåle denne form for lidet indgribende efterforskningskridt.

Jeg bemærker, at jeg ikke finder, at Deres klients frivillige medvirken til narko-testen kan sidestilles med en frihedsberøvelse.”

Forklaringer

Der er for landsretten afgivet supplerende forklaring af E . Der er endvidere afgivet forklaring af politiassistent V .

E har supplerende forklaret bl.a., at han på grund af situationen så på uret, både da han blev standset, og da han fik lov at køre igen, og det er baggrunden for forklaringen om, at det hele tog en lille halv time. Han fremsatte krav om erstatning allerede dagen efter, hvor varigheden af episoden også blev angivet til en lille halv time. Det var en helt almindelig hverdageftermiddag. Han var på vej til sin kones forretning. Patruljebilen kom kørende imod ham, men vendte om, da de så hans bil. Han havde indtryk af, at standsningen handlede om hans person; ikke om hans kørsel. Han har aldrig kørt spiritus- eller narkokørsel.

Politiassistent V har forklaret bl.a., at han har forsøgt at genopfriske sin hukommelse om sagen, men der er gået tre år, så han har svært ved at huske episoden i detaljer. Narkometertesten foregår ved, at der med en vatpind tages en spytp prøve fra mundhulen. Vatpinden bliver på et tidspunkt blå, og derefter sættes den ind i en maskine, der aflæser resultatet. Det er rigtigt, at det tager ca. 4 minutter at tage spytp prøven. Det er forskelligt, hvor lang tid der går, før der kan aflæses et resultat, idet det afhænger af, hvad der måtte være indtaget. Der er en hurtig reaktion ved bl.a. heroin, kokain og amfetamin, mens det går langsommere ved hash. Testen kan endeligt aflæses efter 8 minutter.

Han kan ikke huske, hvor lang tid det tog at tage spytp prøven i den konkrete sag. Foreholdt mail af 3. maj 2016 fra ham til Advokaturen for almene straffesager ved Nordsjællands Politi, hvorefter det tog 3-4 minutter, har vidnet forklaret, at han ikke kan huske det nu, men det passer nok, når han har skrevet det i mailen. Det passer meget godt, at hele episoden varede 11-12 minutter.

Foreholdt E's forklaring, hvorefter det tog en lille halv time, fra E blev standset, til han måtte forlade stedet igen, har vidnet for-

klaret, at det lyder af meget lang tid. Han mindes kun at have foretaget en narkometertest, og det kan ikke have taget længere tid, end han har forklaret.

Han var dengang ansat i Beredskab, og han og hans kollega var på helt almindelig patruljekørsel. Der var ikke nogen særlig anledning til, at de patruljerede, men de holder altid et vågent øje med Bandidos' klubhus i . Han kan ikke huske, om de kunne genkende E eller dennes bil, eller om de kørte mod hinanden. Han tror, at de standsede bilen, fordi den kom kørende i retning ad klubhuset.

Foreholdt udskrift fra Polsas vedrørende episoden har vidnet forklaret, at standsningen kan have været et led i den almindelige monitorering af Bandidos i området.

Det kan godt være rigtigt, at han eller hans kollega tjekkede E's kørekort; det plejer man at gøre, og det tager højst et par minutter. Han mener ikke, at der i øvrigt foregik noget, der forlængede forløbet.

Retsgrundlag

Færdselsloven

Bestemmelsen i § 55 i færdselsloven er sålydende:

”§ 55. Politiet kan til enhver tid kræve, at føreren af et køretøj eller en rytter afgiver udåndings-, spyt- eller svedprøve eller lader sine øjne besigtige. Politiet kan forlange, at en person afgiver udåndingsprøve på et andet sted, end hvor den pågældende er antruffet, hvis der er grund til at antage, at den pågældende har overtrådt § 53.

Stk. 2. Politiet kan fremstille en person til udtagelse af blod- og urinprøve, hvis der er grund til at antage at han har overtrådt § 53 eller § 54, stk. 1, 2 eller 3, eller han nægter eller ikke er i stand til at medvirke til en udåndingsprøve, spytprøve, svedprøve eller øjenbesigtigelse. Angår mistanken andre forhold end spirituspåvirkning, kan politiet tillige fremstille den pågældende til undersøgelse af en læge. Det samme gælder ved mistanke om spirituspåvirkning, når særlige omstændigheder taler derfor.

Stk. 3. ...

Stk. 4. ...”

Bestemmelsen havde oprindeligt følgende ordlyd, jf. færdselsloven af 1976 (lov nr. 287 af 10. juni 1976):

”§ 55. Politiet kan til enhver tid kræve, at føreren af et køretøj eller en rytter foretager udåndingsprøve.

Stk. 2. Politiet kan fremstille en person til udtagelse af blod- og urinprøve, hvis der er grund til at antage, at han har overtrådt § 53 eller § 54, stk. 1 eller 2, eller han nægter eller ikke er i stand til at medvirke til en udåndingsprøve. Angår mistanken andre forhold end spirituspåvirkning, kan politiet tillige fremstille den pågældende til undersøgelse af en læge. Det samme gælder ved mistanke om spirituspåvirkning, når særlige omstændigheder taler derfor.

Stk. 3. ...”

Af forarbejderne til bestemmelsen, jf. Retsudvalgets betænkning af 25. maj 1976 (ændringsforslag nr. 73, forslag til § 54), fremgår:

”Som nævnt i de almindelige bemærkninger er det et vigtigt led i de foreslåede ændringer, at der sker en forøgelse af opdagelsesrisikoen for personer, som gør sig skyldige i spiritus- eller promillekørsel. Det foreslås derfor i *stk. 1.* at give politiet en almindelig adgang til at kræve, at føreren af et køretøj eller en rytter foretager udåndingsprøve. Nærmere bestemmelser om fremgangsmåden og den teknik m. v., der skal anvendes ved udåndingsprøverne, vil blive fastsat af justitsministeren i medfør af *stk. 3.* Personer, som nægter at medvirke til udåndingsprøven, kan efter forslaget ikke straffes, men kan i medfør af *stk. 2* fremstilles til udtagelse af blod- og urinprøve.

Nærmere bestemmelser om politiets fremstilling af personer til udtagelse af blod- og urinprøve vil blive fastsat i medfør af *stk. 3.* Det er ikke hensigten at give politiet adgang til at lade andre personer end medicinalpersonale, der er uddannet hertil, foretage selve prøveudtagningen.

Reglen i *stk. 2, 3. pkt.*, tager navnlig sigte på sager om meget alvorlige personskader.”

Bestemmelsen i færdselslovens § 55, stk. 1, fik sin nuværende ordlyd ved lov nr. 524 af 6. juni 2007, hvorved der samtidig gennemførtes en konsekvensændring af § 55, stk. 2, som følge af indførelsen af en nulgrænse for kørsel med visse bevidsthedspåvirkende stoffer i blodet. Lovændringen byggede på betænkning nr. 1486/2007, afgivet af Udvalg til forenkling af sanktionsfastsættelsen i sager om spiritus- og promillekørsel. Af lovforarbejderne fremgår bl.a. (lovforslag nr. 180 af 14. marts 2007, de almindelige bemærkninger, pkt. 6):

”6.2. Udvalgets overvejelser og forslag

6.2.1. Tilpasning som følge af forslaget om målinger af alkoholkoncentrationen i udåndingsluft

Udvalget har foreslået, at bestemmelsen i færdselslovens § 55, stk. 1, ændres, således at det sikres, at der tilvejebringes den nødvendige hjemmel til, at politiet kan kræve udåndingsprøver til brug for måling af alkoholkoncentrationen i udåndingsluften.

Da hensigten med færdselslovens § 55, stk. 1, alene er at kunne foretage måling af alkoholkoncentrationen i udåndingsluften til brug for konstatering af mistanke om overtrædelse reglerne om spirituskørsel, kan det efter udvalgets opfattelse ikke med tilstrækkelig sikkerhed antages, at færdselslovens § 55,

stk. 1, efter den gældende retstilstand vil kunne anvendes som hjemmel til at foretage udåndingsprøver med henblik på måling af alkoholkoncentrationen i udåndingsluften som bevis i sager om spirituskørsel.

Udvalget har foreslået, at det fastholdes, at udåndingsprøve kan forlanges afgivet, uden at der foreligger grundlag for mistanke om spirituskørsel. Udvalget har i den forbindelse henvist til, at en udåndingsprøve ikke kan betegnes som et intensivt legemsindgreb, og at der også efter gældende ret kan foretages udåndingsprøve uden konkret mistankegrundlag mod den pågældende.

Udvalget har dog fundet, at et indgreb, der indebærer, at den pågældende fører indbringes til f.eks. en politistation med henblik på at afgive udåndingsprøve, må forudsætte, at der er grundlag for en konkret mistanke om, at den pågældende har kørt spirituskørsel.

Der henvises til betænkningens kapitel 5, afsnit 5.6.6.

6.2.2. Tilpasninger som følge af den foreslåede nulgrænse for kørsel med bevidsthedspåvirkende stoffer i blodet

Udvalget har foreslået, at der i færdselslovens § 55, stk. 1, etableres hjemmel til, at politiet til enhver tid kan kræve, at føreren af et køretøj eller en rytter afgiver spyt-, eller svedprøve eller lader sine øjne besigtige.

Udvalget har som begrundelse herfor anført, at den foreslåede nulgrænse for kørsel med visse bevidsthedspåvirkende stoffer i blodet vil kræve øget kontrol og efterforskning fra politiets side, hvis overtrædelser af den foreslåede nulgrænse skal retsforfølges effektivt således, at reglerne kan få gavnlige virkninger for færdselssikkerheden.

Politiet vil således have et behov for et grundlag til at konstatere, om der er grund til at antage, at der er sket overtrædelse af bestemmelserne om kørsel under påvirkning af stoffer. Udvalget har i den forbindelse peget på, at der findes såkaldte hurtigttests, der er i stand til ved hjælp af sved eller spytprøver at afsløre, om den pågældende har indtaget euforiserende stoffer. Udvalget har anført, at der i dag findes udstyr, der gør dette muligt for stoffer som heroin, morfin, amfetamin, ecstasy og kokain, mens det for stoffer som cannabis og benzodiazepiner stadig er vanskeligt at opnå tilstrækkelig følsomhed. Udvalget har dog endvidere anført, at det må forventes, at den videre udvikling inden for denne type udstyr på sigt vil afhjælpe dette problem.

Det er udvalgets opfattelse, at der bør gives politiet mulighed for at anvende hurtigttests med henblik på at øge mulighederne for at opdage kørsel under påvirkning af stoffer.

Det er endvidere udvalgets opfattelse, at der bør tilvejebringes en hjemmel til, at politiet foretager øjenundersøgelser med henblik på at konstatere mistanke om indtagelse af euforiserende stoffer i forbindelse med kørsel. En sådan hjemmel vil efter udvalgets opfattelse styrke den præventive effekt af de foreslåede regler betydeligt.

Udvalget har i den forbindelse bemærket, at en effektiv indsats mod kørsel under påvirkning af stoffer vil forudsætte, at der iværksættes en uddannelsesmæssig indsats med henblik på at sætte de polititjenestemænd, der foretager vejsidekontrol mv., i stand til at gennemføre de nævnte hurtigttests og øjenundersøgelser. Udvalget har anført, at der i vore nabolande er gode erfaringer med sådan uddannelse af politifolk.

Udvalget har herudover bemærket, at måling af indhold af euforiserende stoffer i blodet også fremover vil kræve udtagelse af blodprøve fra den pågældende fører, idet der ikke for tiden findes andre metoder til konstatering af indhold af sådanne stoffer i kroppen, som er egnede som bevismiddel i en retssag.

Udvalget har i den forbindelse antaget, at blodprøve efter de gældende regler vil kunne udtages, hvis der er grund til at antage, at en fører har overtrådt bl.a. den gældende bestemmelse i færdselslovens § 54, stk. 1 (føreevnekriteriet), jf. herved pkt. 6.1 ovenfor. Bortset fra en nødvendig justering på grund af indførelsen af nulgrænsen for visse euforiserende stoffer vil der derfor efter udvalgets opfattelse ikke være behov for en ændring af politiets efterforskningsbeføjelser på dette punkt.

Der henvises til betænkningens kapitel 6, afsnit 6.4.3-6.4.5 og 6.8.

6.3. Justitsministeriets overvejelser

Justitsministeriet kan af de grunde, som udvalget har anført, tilslutte sig udvalgets forslag om ændring af færdselslovens regler om politiets efterforskningsbeføjelser. Lovforslaget er med en enkelt sproglig ændring udformet i overensstemmelse med udvalgets forslag.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 5, og bemærkningerne hertil.”

Af forarbejderne til nyaffattelsen af § 55, stk. 1, og ændringen af stk. 2, fremgår bl.a. (lovforslag nr. 180 af 14. marts 2007, de specielle bemærkninger):

”Til nr. 5 (færdselslovens § 55, stk. 1)

Det foreslås i *1. pkt.*, at der etableres hjemmel til, at politiet til enhver tid kan kræve, at føreren af et køretøj eller en rytter foretager udåndings-, spyt- eller svedprøve eller lader sine øjne besigtige.

Forslaget har for det første til formål at sikre, at politiet har adgang til at kræve udåndingsprøve til brug for måling af alkoholkoncentrationen i udåndingsluften. Bestemmelsen i færdselslovens § 55, stk. 1, anvendes efter gældende ret til at kræve udåndingsprøver som grundlag for en vurdering af, om en person skal udtages til blodprøve. Indførelsen af målinger af alkoholkoncentration i udåndingsluft, der kan anvendes som bevis i retssager, skaber imidlertid et behov for at sikre, at politiet har den fornødne hjemmel til at foretage det nødvendige legemsindgreb mod den pågældende fører eller rytter, der skal kontrolleres for spirituskørsel. Der henvises til pkt. 6.2.1 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Forslaget har for det andet til formål at tilvejebringe et grundlag for politiet til at vurdere, om der skal udtages blodprøve med henblik på konstatering af bevidsthedspåvirkende stoffer i blodet. Dette vil f.eks. kunne ske ved anvendelse af såkaldte ”hurtigttests”, der kan anvendes af personer uden laboratoriefaglig uddannelse efter behørig træning.

Efter den foreslåede bestemmelse får politiet adgang til at kræve en udåndings-, spyt- eller svedprøve, som vil kunne anvendes til at konstatere, om der er grundlag for mistanke om overtrædelse af færdselslovens bestemmelser om kørsel under påvirkning af stoffer, herunder den foreslåede nulgrænse, jf. lovforslagets § 1, nr. 3.

Det foreslås endvidere, at politiet får adgang til at kræve, at en fører eller rytter lader sine øjne besigtige. Denne del af den foreslåede bestemmelse vil kunne anvendes til at gennemføre undersøgelser af den pågældende fører eller rytters øjne, herunder pupiller, med henblik på at konstatere, om der er grundlag for mistanke om påvirkning af stoffer. Det forudsættes med den foreslåede bestemmelse, at politiet vil kunne anvende lys til undersøgelsen af den pågældendes øjne.

Med den foreslåede affattelse af bestemmelsen i § 55, stk. 1, 1. pkt., fastholdes det, at politiets beføjelser efter bestemmelsen er en almindelig adgang til at foretage de legemsindgreb, som er omfattet af bestemmelsen. Der kræves således ikke noget grundlag for mistanke om spirituskørsel eller kørsel under påvirkning af stoffer mod den pågældende for, at bestemmelsen kan finde anvendelse.

Der henvises til pkt. 6.2.2 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Det forudsættes, at politiet foretager de angivne undersøgelser på stedet, dvs. i forbindelse med færdselskontrol på vejene. Politiet vil i den forbindelse f.eks. kunne forlange, at den pågældende afgiver prøve eller lader sig undersøge i en særlig bil med måleudstyr eller i en patruljevogn.

Det er ikke hensigten med den foreslåede bestemmelse i 1. pkt. at give politiet adgang til at indbringe personer til prøveafgivelse eller undersøgelser på f.eks. politistation eller hospital eller at give adgang til at tilbageholde den pågældende, indtil transportabelt måleapparat kommer til stede. Efter udvalgets opfattelse må indgreb af en sådan karakter forudsætte, at der er grundlag for at antage, at den pågældende har kørt spirituskørsel. Det foreslås på denne baggrund i 2. pkt., at politiet skal kunne indbringe en person til afgivelse af udåndingsprøve på f.eks. politistation eller hospital, hvis der er grund til at antage, at den pågældende har overtrådt færdselslovens § 53.

...

Til nr. 6 (færdselslovens § 55, stk. 2)

Det foreslås at udvide politiets efterforskningsbeføjelser efter færdselslovens § 55, stk. 2, til også at kunne anvendes i forhold til efterforskning af overtrædelser af den foreslåede nulgrænse for kørsel med visse bevidsthedspåvirkende stoffer i blodet, jf. lovforslagets § 1, nr. 3. Politiet vil herefter også have adgang til at fremstille en person til udtagelse af blod- og urinprøve eller til undersøgelse af en læge, hvis der er grund til at antage, at den pågældende har overtrådt den foreslåede § 54, stk. 1. Herudover indebærer forslaget ingen ændringer i politiets beføjelser efter bestemmelsen i færdselslovens § 55, stk. 2."

Ved lov nr. 491 af 17. juni 2008 ændredes § 55, stk. 2, idet der i 1. pkt. efter "udåndingsprøve" tilføjedes: "snytprøve, svedprøve eller øjenbesigtigelse" med henblik på at sikre parallelitet mellem politiets beføjelser efter § 55, stk. 1, og politiets muligheder for at foretage kontrol efter § 55, stk. 2. Lovændringen berørte ikke politiets adgang til at kræve udåndingsprøve m.v., uden at der foreligger grundlag for mistanke om spirituskørsel.

Bekendtgørelse nr. 900 af 11. juli 2007 om udåndings-, snyt- og svedprøver samt øjenbesigtigelse efter færdselsloven indeholder bl.a. følgende bestemmelser:

”§ 1. Føreren af et køretøj eller en rytter skal afgive en udåndings-, snyt- eller svedprøve eller lade sine øjne besigtige, hvis politiet kræver det.

§ 2. Prøven eller besigtigelsen efter § 1 foretages på det sted eller i umiddelbar nærhed af det sted, hvor politiets kontrol sker, eller hvor den pågældende antræffes, jf. dog færdselslovens § 55, stk. 1, 2. pkt.

Stk. 2. Hvis det er muligt, skal prøven eller besigtigelsen ske på en sådan måde, at den, som skal afgive prøven eller lade sine øjne besigtige, ikke udsættes for almindelig opmærksomhed.

§ 3. Politiet kan tilbageholde den pågældende i det tidsrum, der er nødvendigt til gennemførelse af prøven eller besigtigelsen. Politiet kan kræve, at der foretages én yderligere prøve eller besigtigelse.”

Retsplejeloven

Retsplejeloven indeholder i kapitel 93 a om erstatning i anledning af strafferetlig forfølgning bl.a. følgende bestemmelser:

”**§ 1018 a.** Den, der har været anholdt eller varetægtsfængslet som led i en strafferetlig forfølgning, har krav på erstatning for den derved tilføjede skade, såfremt påtale opgives eller tiltalte frifindes, uden at dette er begrundet i, at han findes utilregnelig. Erstatning ydes for økonomisk skade samt for lidelse, tort, ulempe og forstyrrelse eller ødelæggelse af stilling og forhold.

Stk. 2. Selv om betingelserne for at yde erstatning efter stk. 1 ikke er opfyldt, kan erstatning ydes, såfremt den under sagen anvendte frihedsberøvelse ikke står i rimeligt forhold til strafforfølgningens udfald eller det af andre særlige grunde findes rimeligt.

Stk. 3. Erstatning kan nedsættes eller nægtes, såfremt den sigtede selv har givet anledning til foranstaltningerne.

§ 1018 b. Efter samme regler som angivet i § 1018 a kan erstatning tillægges en sigtet, der som led i en strafferetlig forfølgning har været udsat for andre straffeprocessuelle indgreb.”

Bestemmelserne i retsplejelovens § 1018 a og § 1018 b blev indsat ved lov nr. 243 af 8. juni 1978 og bygger på lovudkastet i betænkning nr. 801/1977 om erstatning i anledning af strafferetlig forfølgning, afgivet af et udvalg under Justitsministeriet. I udvalgsbetænkningen anføres i kapitel 3 om de ansvarspådragende indgreb og retsfølger bl.a. (side 24ff):

”Sker der i forbindelse med behandlingen af en straffesag skade som følge af myndighedernes fejl eller forsømmelser, kan der blive tale om, at det offentlige skal yde erstatning på grundlag af dansk rets almindelige regel herom (culpareglen). Erstatning på dette grundlag er ikke begrænset til bestemte indgreb eller foranstaltninger. Reglerne i retsplejeloven - og i udvalgets lovforslag - om erstatning i anledning af strafferetlig forfølgning rækker i henseende til ansvarsgrundlaget videre, idet det hjemler erstatning også uden culpa. Spørgsmålet i nærværende kapitel er, hvilke foranstaltninger der skal kunne begrunde dette videregående erstatningsansvar.

Der er i så henseende enighed om, at de indgreb, der hidtil har været omfattet af den obligatoriske erstatningspligt (anholdelse, varetægt og straf eller anden strafferetlig retsfølge af frihedsberøvende karakter), fortsat bør danne grundlag for erstatning. Det samme gælder de i § 1018 c opregnede indgreb

(suspension fra advokatvirksomhed, besigtigelse, beslaglæggelse, ransagning, anholdelses- og varetægtssurrogater samt beslag og forbud), der i gældende ret omfattes af en fakultativ adgang til at tilkende erstatning; hertil kommer inddragelse af førerretten i medfør af færdselslovens § 130, jfr. § 133.

...

De indgreb, der ... i særlig grad har været gjort til genstand for overvejelse, kan følgelig karakteriseres som alle straffeprocessuelle handlinger - bortset fra anholdelse og varetægt - der falder uden for opregningen i retsplejelovens § 1018 c (samt færdselsloven § 133). Det drejer sig dels om en række konkrete efterforskningskridt, og dels om selve sigtelsens rejsning.

Blandt de konkrete efterforskningskridt er for det første en række tvangsindgreb, som vel ikke er udtrykkelig omfattet af opregninger i § 1018 c, men hvis hjemmelsmæssige grundlag i vidt omfang findes i analogien fra reglerne om besigtigelse og ransagning (f. eks. sigtedes pligt til at underkaste sig legemlige undersøgelser; jfr. herved retsplejeloven § 742 og færdselsloven § 55). Sådanne indgreb må også erstatningsmæssigt ligestilles med besigtigelse og ransagning m.v., hvilket formentlig må anses for at være tilfældet også efter gældende ret, hvor § 1018 c må fortolkes udvidende på dette punkt.

...

Tilbage står en række forskelligartede efterforskningshandling, som ikke uden videre kan sidestilles med de nuværende erstatningsgivende indgreb. Det drejer sig eksempelvis om konfrontationer, fotografering (med indsættelse i fototek), optagelse af fingeraftryk, personundersøgelse o. a. Selv om flere af disse efterforskningskridt ikke er af indgribende karakter, finder udvalget det dog ikke rimeligt på forhånd at udelukke erstatning i anledning af disse foranstaltninger. Selv de mindre indgreb kan foretages under omstændigheder, der opleves som så krænkende, at det kan stille sig naturligt at yde en vis kompensati- on, dersom de viser sig at være uforskyldte.

Udvalget har overvejet, om der til den vide fastlæggelse af området for erstatningsgivende handlinger bør knyttes den udtrykkelige begrænsning, at det skal dreje sig om indgreb, der gennemføres (eller, i tilfælde af vægring, *kan* gennemføres) tvangsmæssigt. Det er imidlertid vanskeligt at anvende et sådant skelnemærke på grund af dets mangel på skarphed. ...

En vis afgrænsning kan derimod indlægges i, at det skal dreje sig om konkrete foranstaltninger i forbindelse med efterforskningen, ikke blot om dette at man overhovedet udsættes for strafforfølgning. Denne konkretisering søges angivet med det i lovforslaget anvendte udtryk ”indgreb”, der bl. a. tager sigte på at udelukke den blotte afhøring i forbindelse med rejsning af sigtelse fra erstatningsområdet.

Hertil knytter sig det vigtige spørgsmål, hvorvidt selve sigtelsen bør kunne danne grundlag for erstatning. Til fordel for en sådan udstrækning af erstatningsansvaret taler det, at en betydelig del af den ideelle skade, som forårsages af en strafforfølgning, ofte knytter sig til sigtelsen og omverdenens kendskab hertil. Den blotte sigtelse bør imidlertid efter udvalgets opfattelse ikke kunne udløse erstatning. ...

Et flertal af udvalgets medlemmer ... har ... ment at måtte anbefale en blandedt ansvarsregel, bl. a. på grund af den sjældenhed, hvormed der kan forventes at indtræde skade og tab i forbindelse med de mindre indgreb. En obligatorisk regel på objektivt grundlag ville få et noget fiktivt præg i forhold til disse indgreb. Heroverfor må det anses for en mere oplysende karakteristik af erstatningsreglerne at henføre de mindre indgreb til en fakultativ regel og kun lade de praktisk forekommende tilfælde være undergivet den obligatoriske erstat-

ningsbestemmelse. Herfor taler også, at i de tilfælde, hvor der overhovedet lides et tab i forbindelse med de mindre indgreb, vil skaden oftest være af ideel art, og da fastsættelse af godtgørelsen for en sådan skade oftest vil bygge på skønsmæssige overvejelser, får erstatningstildelingen i disse tilfælde under alle omstændigheder et fakultativt præg. Endvidere vil sådanne indgreb ofte være foretaget i forståelse med den pågældende; og selv om udvalgets flertal ikke i øvrigt har fundet det hensigtsmæssigt at knytte afgørende retsvirkninger til en sondring mellem tvungne og frivillige indgreb (s. 25), kan et klart samtykke dog efter omstændighederne betage erstatningskravet dets rimelighed. Endelig bør det fremhæves, at en fakultativ ansvarsregel vedrørende de mindre indgreb gør det mindre betænkeligt, at grænsen til de ikke-ansvarspådragende foranstaltninger ikke drages med fuld skarphed (jfr. s. 25 f).

Flertallet har yderligere tillagt det betydning, at et egentligt retskrav på erstatning for anvendelse af mindre indgreb kunne pålægge politiet og anklagemyndigheden en oplysningspligt vedrørende erstatningsmuligheden, som næppe ville stå i et rimeligt forhold til den sjældenhed, hvormed der lides noget tab i disse tilfælde.

Som kriterium for grænsedragningen mellem de større og de mindre indgreb - og dermed mellem det obligatoriske og det fakultative erstatningsansvar - ønsker flertallet at fastholde den nuværende sondring mellem på den ene side anholdelse og varetægt og på den anden side alle andre straffeprocessuelle indgreb.”

Landsrettens begrundelse og resultat

Det lægges efter bevisførelsen til grund, at E den 4. april 2016 kl. 17.49 som fører af sin bil blev standset af politiet i nærheden af Bandidos' klubhus i som led i den almindelige monitorering af Bandidos i området. Han blev bedt om at vise sit kørekort, hvilket politiet kontrollerede, og han blev derefter bedt om at tage en narkotikatest. Denne test blev gennemført på ca. 11-12 minutter.

Det lægges endvidere til grund, at E medvirkede frivilligt ved gennemførelsen af testen, og at han forinden blev sigtet for narkotikakørsel, men at denne sigtelse blev opgivet formløst på stedet, efter at testen viste sig at være negativ.

Vedrørende narkotikatesten lægges det til grund, at spytprøven udtages på den måde, at den person, der skal afgive spytprøven, har en prøveudtagningspind i munden i ca. 4 minutter, og at pinden derefter placeres i en maskine, der aflæser resultatet inden for et tidsrum af ca. 8 minutter.

Der er enighed mellem parterne om – og landsretten tiltræder – at erstatningskravet efter oplysningerne om baggrunden for standsningen af E og sigtelsen af denne skal behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 93 a.

Det er samtidig ubestridt, at politiet havde hjemmel til at kræve, at E afgav en spytp prøve med henblik på, at der blev foretaget en narkotikatest, jf. færdselslovens § 55, stk. 1, 1. pkt., og at indgrebet således var lovligt.

Ad kravet om erstatning for frihedsberøvelse, jf. retsplejelovens § 1018 a, stk. 1:

Det lægges til grund, at den narkotikatest, som E gennemførte den 4. april 2016, var af sædvanlig varighed. E medvirkede frivilligt ved spytp prøveudtagningen, og han forblev frivilligt på stedet, mens narkotikatesten blev gennemført.

E blev ikke erklæret for anholdt med henblik på prøveudtagningen. Landsretten finder, at den tilbageholdelse af E, som var nødvendig for at gennemføre narkotikatesten, jf. § 3 i bekendtgørelse nr. 900 af 11. juli 2007, heller ikke kan sidestilles med en anholdelse, der giver ret til erstatning efter retsplejelovens § 1018 a, stk. 1. Det forhold, at E kunne have været fremstillet til udtagelse af blod- eller urinprøve, hvis han ikke havde medvirket frivilligt, jf. færdselslovens § 55, stk. 2, 1. pkt., kan ikke føre til et andet resultat.

Ad kravet om erstatning for andet straffeprocessuelt indgreb, jf. retsplejelovens § 1018 b: Erstatningskravet skal herefter bedømmes efter retsplejelovens § 1018 b om andre straffeprocessuelle indgreb.

Efter karakteren af den foretagne narkotikatest, der blev gennemført på ca. 11-12 minutter og således var af sædvanlig varighed, finder landsretten, at der er tale om et indgreb af så begrænset omfang, at der ikke er grundlag for at tilkende E erstatning efter retsplejelovens § 1018 b herfor.

På den anførte baggrund stadfæster landsretten byrettens dom.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Byrettens dom stadfæstes.

E skal betale sagens omkostninger for landsretten.

(Sign.)

Udskriftens rigtighed bekræftes. Østre Landsret, den 12-04-2019

Lisbeth Hansen
Studentermedhjælper

Udskrift af dombogen

DOM

afsagt den 13. marts 2018.

Rettens nr. 8-3513/2017
Politiets nr. SAK-2017-3100101-296

Erstatningssøgende
E
mod
Anklagemyndigheden

Denne sag er behandlet uden domsmænd.

Tilkendegivelse af 14. juli 2017 er modtaget den 4. oktober 2017

E blev den 4. april 2016, kl. ca. 17.35, stoppet af politiet og anmodet om at tage en narkotikatest, hvilket indebar afgivelse af en spytp prøve, der herefter blev analyseret på stedet i udstyr medbragt i politibilen. Da prøven ikke gav udslag for narkotika, fik E lov til at køre videre.

E fremsatte ved brev af 5. april 2016 krav om erstatning for frihedsberøvelse.

Statsadvokaten meddelte den 1. juli 2016 afslag på erstatning, hvilket afslag blev stadfæstet af Rigsadvokaten den 29. marts 2017.

Påstande

E har fremsat krav om erstatning på 2.600 kr. med tillæg af sædvanlig procesrente.

Anklagemyndigheden har påstået frifindelse. Anklagemyndigheden har ikke bestridt opgørelsen af kravet.

Forklaringer

E har forklaret, at han på vej hjem blev standset af politiet, der sagde, at han blev sigtet for narkokørsel og skulle afgive spytp prøve. Han skulle tygge på en "dime", der herefter skulle analyseres. Episoden tog en lille halv time. Da der ikke var udslag, fik han lov til at køre igen. Han er ikke i tvivl om, at han ville være blevet anholdt, hvis han ikke havde

medvirket frivilligt til testen.

Rettens begrundelse og afgørelse.

Det lægges som ubestridt til grund, at standsningen, herunder afgivelsen af spytpøven og den efterfølgende analyse, tog over 10 minutter.

E medvirkede frivilligt, men det lægges ved afgørelsen til grund, at E ville være blevet anholdt med henblik på udtagelse af blodprøve, hvis han havde nægtet at deltage, jf. færdselslovens § 55, stk. 2, 1. pkt.

Endelig lægges det som ubestridt til grund, at standsningen, herunder udtagelsen af spytpøven og den efterfølgende analyse for narkotika, ikke var begrundet i en konkret mistanke.

Hjemlen for afgivelsen af spytpøven fremgår af færdselslovens § 55, stk. 1, 1. pkt.:

"Politiet kan til enhver tid kræve, at føreren af et køretøj eller en rytter afgiver udåndings-, sput- eller svedprøve eller lader sine øjne besigtige."

Det fremgår af forarbejderne - de specielle bemærkninger til bestemmelsen (LFF 2007-03-14 nr. 180, til nr. 5) - at

"Det foreslås i *1. pkt.*, at der etableres hjemmel til, at politiet til enhver tid kan kræve, at føreren af et køretøj eller en rytter foretager udåndings-, sput- eller svedprøve eller lader sine øjne besigtige.

.....

Forslaget har for det andet til formål at tilvejebringe et grundlag for politiet til at vurdere, om der skal udtages blodprøve med henblik på konstatering af bevidsthedspåvirkende stoffer i blodet. Dette vil f.eks. kunne ske ved anvendelse af såkaldte »hurtigttests«, der kan anvendes af personer uden laboratoriefaglig uddannelse efter behørig træning.

Efter den foreslåede bestemmelse får politiet adgang til at kræve en udåndings-, sput- eller svedprøve, som vil kunne anvendes til at konstatere, om der er grundlag for mistanke om overtrædelse af færdselslovens bestemmelser om kørsel under påvirkning af stoffer, herunder den foreslåede nulgrænse, jf. lovforslagets § 1, nr. 3.

Der henvises til pkt. 6.2.2 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

Det forudsættes, at politiet foretager de angivne undersøgelser på stedet, dvs. i forbindelse med færdselskontrol på vejene. Politiet vil i den

